

THAM LUẬN
Giải pháp nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác trợ giúp pháp lý
cho người yếu thế của Chi hội luật gia thị trấn

Phan Văn Miên
Chi hội Luật gia thị trấn Tân Uyên, huyện Tân Uyên.

Kính thưa hội thảo!

Công tác trợ giúp pháp lý cho đối tượng yếu thế là một trong những chính sách mang tính nhân đạo, nhân văn của Đảng và Nhà nước ta. Để hoạt động trợ giúp pháp lý của các cơ quan hành chính Nhà nước có hiệu quả, thực chất, cần huy động sức mạnh của các tổ chức, cá nhân hỗ trợ tham gia; đồng thời, thu hút người dân tham gia nhiều hơn hoạt động này, trong đó có thể tiếp cận với dịch vụ trợ giúp pháp lý hoàn toàn miễn phí có chất lượng cao.

Công tác trợ giúp pháp lý là việc cung cấp dịch vụ pháp lý miễn phí cho người được TGPL (theo Điều 2 Luật TGPL năm 2017), từ đó có thể hiểu công tác trợ giúp pháp lý là hoạt động cung cấp dịch vụ pháp lý miễn phí, giúp người được TGPL bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của mình, nâng cao hiểu biết về pháp luật, ý thức tôn trọng và chấp hành pháp luật; góp phần vào việc phổ biến, giáo dục pháp luật, bảo vệ công lý, bảo đảm công bằng xã hội, phòng ngừa, hạn chế tranh chấp và vi phạm pháp luật. Do vậy, TGPL thường hướng đến những người yếu thế trong xã hội như: người có công với cách mạng; người thuộc hộ nghèo; trẻ em, người dân tộc thiểu số cư trú ở vùng có điều kiện kinh tế - xã hội đặc biệt khó khăn; người bị buộc tội từ đủ 16 tuổi đến dưới 18 tuổi; người thuộc hộ cận nghèo; người khuyết tật, người cao tuổi, người nhiễm chất độc da cam,...

Nguyên tắc hoạt động TGPL của các tổ chức, đoàn thể và cá nhân phải bảo đảm các nguyên tắc được quy định tại Điều 3 Luật TGPL năm 2017: Nguyên tắc tuân thủ pháp luật và quy ắc nghề nghiệp TGPL”; nguyên tắc kịp thời, độc lập, trung thực, tôn trọng sự thật khách quan; nguyên tắc bảo vệ tốt nhất quyền, lợi ích hợp pháp của người được TGPL; nguyên tắc không thu tiền, lợi ích vật chất hoặc lợi ích khác từ người được TGPL.

Theo đó, các lĩnh vực được TGPL bao gồm: Pháp luật hình sự, tố tụng hình sự và thi hành án hình sự; pháp luật dân sự, tố tụng dân sự và thi hành án dân sự; pháp luật hôn nhân gia đình và pháp luật về trẻ em; pháp luật hành chính, khiếu nại, tố cáo và tố tụng hành chính; pháp luật đất đai, nhà ở, môi trường và bảo vệ người tiêu dùng; pháp luật lao động, việc làm, bảo hiểm; pháp luật ưu đãi người có công với cách mạng và pháp luật về chính sách ưu đãi xã hội khác; các lĩnh vực pháp luật khác liên quan đến chương trình mục tiêu quốc gia xóa đói, giảm nghèo hoặc liên quan trực tiếp đến quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân.

Kính thưa hội thảo!

Trong những năm qua, Công tác trợ giúp pháp lý cho đối tượng yếu thế tại thị trấn Tân Uyên luôn được các đồng chí lãnh đạo địa phương quan tâm và triển khai thực hiện nhằm nâng cao hiểu biết về pháp luật, ý thức tôn trọng và chấp hành pháp luật của nhân dân nói chung, những người yếu thế nói riêng và đã đạt được những kết quả quan trọng, cụ thể:

Một là, công tác truyền thông về TGPL

Nhằm sớm đưa Luật TGPL năm 2017, đi vào cuộc sống, bảo đảm quyền và lợi ích hợp pháp cho đối tượng thụ hưởng, công tác truyền thông về luật và các văn bản hướng dẫn thi hành đã được UBND thị trấn đẩy mạnh bằng nhiều hình thức, phù hợp với điều kiện thực tế của từng bản, tổ dân phố. Chi hội luật gia thị trấn đã phối hợp với UBND thị trấn tổ chức Hội nghị phổ biến quán triệt và phát trên hệ thống loa FM của bản, tổ dân phố về Luật TGPL và các văn bản hướng dẫn thi hành, góp phần nâng cao nhận thức của xã hội, của các bộ, công chức và nhân dân về lĩnh vực TGPL, bảo đảm cho người dân được tiếp cận, thụ hưởng dịch vụ TGPL miễn phí của Nhà nước.

Bên cạnh đó, UBND thị trấn đã cấp phát 830 tờ rơi, tờ gấp với nội dung tìm hiểu một số quy định pháp luật về phòng, chống bạo lực gia đình; một số quy định pháp luật về tố cáo theo Luật Tố cáo năm 2018 và giới thiệu về Luật TGPL năm 2017. Công tác truyền thông đã chú trọng giới thiệu nội dung mới về người được TGPL

Hai là, kết quả thực hiện vụ việc TGPL

Thực hiện chính sách TGPL theo Luật TGPL cho đối tượng yếu thế, Chi Hội luật gia thị trấn đã có nhiều nỗ lực để cung cấp dịch vụ pháp lý miễn phí bằng các hình thức: Tư vấn pháp luật, cung cấp các quy định của pháp luật cho người dân, qua đó, giúp cho đối tượng yếu thế giải quyết các vướng mắc pháp luật trong các lĩnh vực pháp luật: Dân sự, đất đai, hôn nhân - gia đình, hành chính, khiếu nại, tố cáo,... Từ năm 2017 đến tháng 3/2024, Chi Hội luật gia thị trấn đã thực hiện tư vấn pháp luật, cung cấp các quy định của pháp luật cho 103 vụ việc cho 137 lượt người.

Thông qua việc thực hiện các vụ việc cụ thể đã giúp đối tượng yếu thế bảo vệ được quyền và lợi ích hợp pháp của mình, nâng cao hiểu biết và ý thức pháp luật, trên cơ sở đó để họ ứng xử phù hợp với pháp luật, tôn trọng và chấp hành pháp luật, góp phần bảo đảm công lý, thực hiện công bằng xã hội, giữ gìn trật tự an toàn xã hội, phòng ngừa vi phạm pháp luật. Qua công tác quản lý Nhà nước chuyên ngành về chất lượng vụ việc TGPL, cho đến nay, chưa có vụ việc nào có khiếu nại, kiến nghị về chất lượng vụ việc và yêu cầu bồi thường thiệt hại. Tuy nhiên, trong quá trình triển khai thực hiện vẫn còn những rào cản nhất định trong việc trợ giúp pháp lý cho đối tượng yếu thế như:

Đối tượng yếu thế ít được tiếp cận với các thông tin về TGPL nên nhiều người chưa biết về quyền được TGPL của mình. Điều này đã phần nào ảnh hưởng đến việc triển khai hoạt động, sự tiếp cận của người dân với dịch vụ TGPL miễn phí của Nhà nước.

Chất lượng nguồn nhân lực làm công tác TGPL phát triển chưa tương xứng với yêu cầu nhiệm vụ công tác TGPL trong tình hình mới; đội ngũ trợ giúp viên pháp lý của Chi hội luật gia chủ yếu là kiêm nhiệm, việc triển khai thực hiện TGPL cho đồng bào dân tộc thiểu số còn hạn chế do số lượng người thực hiện TGPL biết tiếng dân tộc còn ít nên cũng ảnh hưởng đến kết quả TGPL cho người dân do không kiểm soát được việc truyền đạt thông tin pháp luật.

Tính đến nay, Chi hội luật gia thị trấn mới có 19 thành viên là tư vấn viên pháp luật tham gia TGPL. Bên cạnh đó, số lượng người thực hiện TGPL còn ít hơn rất nhiều so với số người thuộc diện được TGPL.

Công tác phối hợp giữa các cơ quan, ban ngành trong quá trình thực hiện chính sách TGPL cho đối tượng yếu thế chưa đồng bộ. Công tác kiểm tra, giám sát việc triển khai thực hiện công tác dân tộc về TGPL còn hạn chế, chưa kịp thời để nắm bắt những khó khăn, vướng mắc trong thực tiễn để có những chính sách, giải pháp phù hợp và hiệu quả.

Chất lượng vụ việc TGPL mới chỉ tập trung ở hình thức TGPL cơ bản là tư vấn pháp luật và cung cấp thông tin pháp luật.

Những rào cản trên xuất phát từ những nguyên nhân sau:

Nguyên nhân khách quan: Hiệu quả công tác truyền thông còn nhiều hạn chế. Chất lượng, hiệu quả chưa đồng đều. Thời lượng và chất lượng truyền thông trên hệ thống lao FM còn ít, chưa đáp ứng được yêu cầu, đặc điểm của từng nhóm dân cư. Vì vậy, một bộ phận không nhỏ dân cư, đặc biệt là nhóm người nghèo, người dân tộc thiểu số chưa biết đến TGPL.

Do tâm lý truyền thống giải quyết các công việc theo thói quen và phong tục, tập quán, văn hóa. Đây là một rào cản lớn đối với người dân khi có lợi ích bị xâm hại nhưng không được tiếp cận với hoạt động TGPL.

Nguyên nhân chủ quan: Vẫn còn tình trạng coi việc TGPL là nhiệm vụ của riêng ngành Tư pháp nên chưa có sự phối hợp hiệu quả giữa ngành Tư pháp với các ngành khác trong việc tuyên truyền, phổ biến pháp luật, hướng dẫn người dân, dẫn đến hiệu quả của việc thực hiện chính sách TGPL chưa cao.

Một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả hoạt động trợ giúp pháp lý của Chi hội luật gia thị trấn Tân Uyên

Thứ nhất, tiếp tục hoàn thiện và triển khai có hiệu quả các văn bản về TGPL.

Để triển khai có hiệu quả các văn bản quy phạm pháp luật về TGPL, thời gian tới cần nghiên cứu xây dựng một số văn bản như: Quyết định của Thủ tướng Chính phủ về TGPL cho các đối tượng yếu thế; Quy tắc nghề nghiệp TGPL; Bên cạnh đó, cần tổ chức triển khai các văn bản mới ban hành, tăng cường theo dõi, đánh giá tổng kết việc thực hiện các văn bản.

Thứ hai, tăng cường công tác thông tin, truyền thông về TGPL nói chung và quyền được TGPL của người dân nói riêng.

Đa dạng hóa các phương thức truyền thông về TGPL (qua báo, đài phát thanh, truyền hình, internet,...) phù hợp với từng đặc thù địa bàn, trình độ dân trí của người dân. Như xây dựng video, kịch bản liên quan đến câu chuyện pháp luật; đối với các dân tộc có chữ viết thì biên soạn tài liệu bằng tiếng dân tộc, có sự phối hợp giữa tổ chức thực hiện TGPL với các cơ quan thông tin, đại chúng.

Thứ ba, nâng cao năng lực của đội ngũ những người thực hiện TGPL.

Căn cứ nhu cầu TGPL, xác định rõ số lượng người thực hiện TGPL, nhất là trợ giúp viên pháp lý, luật sư ký hợp đồng thực hiện TGPL để trên cơ sở đó xây dựng quy hoạch, tuyển dụng viên chức nhằm tạo nguồn bổ nhiệm trợ giúp viên pháp lý hoặc đưa ra tiêu chí để ký hợp đồng với các luật sư; đồng thời, chủ động trong việc bồi dưỡng chuyên môn, nghiệp vụ, kỹ năng thực hiện TGPL cho đội ngũ này. Cụ thể, cần xây dựng kế hoạch đào tạo, bồi dưỡng nâng cao chất lượng nguồn nhân lực làm công tác TGPL của địa phương hằng năm và dài hạn.

Thứ tư, tăng cường phối hợp với cơ quan có liên quan.

Tăng cường sự phối hợp giữa các tổ chức TGPL với các cơ quan có liên quan (cơ quan tổ tụng, các cơ quan, ban ngành, đoàn thể, tổ chức chính trị - xã hội,...) để phát hiện và TGPL kịp thời cho các đối tượng yếu thế; các tổ chức thực hiện TGPL đã chủ động tiếp cận, xử lý các thông tin liên quan đến người được TGPL là người dân tộc thiểu số trên các phương tiện thông tin đại chúng để kịp thời bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp cho họ. Đồng thời, thiết lập mạng lưới tại cơ sở, các thiết chế có thể giúp người dân tiếp cận TGPL: UBND cấp xã; công chức tư pháp, hộ tịch; tổ hòa giải; già làng, trưởng bản, người có uy tín; cán bộ phụ nữ; công an xã; hội nông dân; hợp tác xã...

Thứ năm, tăng cường quản lý nhà nước về TGPL.

Duy trì chế độ kiểm tra định kỳ và đột xuất về tổ chức và hoạt động của trung tâm và chi nhánh từ phía các cơ quan quản lý nhà nước để bảo đảm hoạt động TGPL được thực hiện theo đúng quy định của pháp luật, bảo đảm chất lượng hoạt động TGPL; kịp thời phát hiện, đấu tranh và xử lý kịp thời đối với các hành vi vi phạm pháp luật về TGPL.

Làm tốt công tác khen thưởng, tôn vinh, nêu gương người tốt, việc tốt, điển hình hoặc có đóng góp tích cực cho hoạt động TGPL. Tăng cường vai trò giám sát, phản biện của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức thành viên của Mặt trận cũng như các cơ quan báo chí - truyền thông đối với tổ chức và hoạt động của trung tâm và chi nhánh mà trọng tâm là thực hiện pháp luật về TGPL.

Tăng cường quản lý chất lượng, thực hiện đánh giá chất lượng vụ việc TGPL, huy động đội ngũ chuyên gia pháp luật, luật sư có nhiều kinh nghiệm tham gia đánh giá chất lượng vụ việc TGPL. Đồng thời, đề cao cơ chế lấy ý kiến các cơ quan liên quan, nhất là các cơ quan tiến hành tố tụng trong việc đánh giá chất lượng vụ việc TGPL nhằm từng bước nâng cao chất lượng của hoạt động TGPL và trách nhiệm của người thực hiện TGPL.

Trên đây là nội dung tham luận của Chi hội luật gia thị trấn Tân Uyên.

Xin trân trọng cảm ơn!
